

ROMA SAM – SME RÓMOVIA

8. 3. - 20. 5. 2012

Výstava Roma Sam je výsledkom desaťročnej spolupráce autorky scenára v oblasti výtvarného, literárneho a dramatického umenia so zástupcami rómskej komunity. V roku 1989 bola otvorená výstava s rovnakým názvom Roma Sam - výstava výtvarnej tvorby rómskych detí z celého Československa, ktoré vznikli na motívy autentických rómskych rozprávok, zozbieraných PhDr. Milenou Hubschmanovou. Výstava bola doplnená ukážkami rôznych literárnych žánrov a bola bilingválna.

Po 22 rokoch na ňu nadväzuje nový projekt určený nielen detskému divákovi, ale aj širokej verejnosti. Myšlienkovým základom tejto výstavy sú rodinné hodnoty, ktorými sa otvára ďalší rozmer pri riešení aktuálnej celospoločenskej témy. Prezентuje originály diel detských i dospelých rómskych autorov, ktoré sú doplnené fotodokumentáciou, životopismi a názormi konkrétnych ľudí a rodín, filmovými dokumentmi, použité sú citácie rómskych prísloví i staré rómske symboly. Cieľom je ukázať pozitívny obraz rómskej viacgeneračnej rodiny, v ktorej všetci jej členovia pracujú, deti študujú a všetci umelecky tvoria v rozličných oblastiach umenia a spoločensky sa angažujú ako dobrovoľníci v rozličných združeniach.

Výstava je výsledkom 10-ročnej činnosti s jednou veľkou rodinou bratov a sestier, ich detí a vnúčat, aj ich priateľov. Dôraz na hodnoty rodiny predstavuje myšlienkový základ tejto živej výpovede o charakteristických črtách rómskej rodiny súčasnosti, ktoré sú dodnes ovplyvnené črtami veľkorodín z minulosti. O tom sa bude rozprávať na kováčskom workshope Róberta a Vlasty Rigovcov.

V niektorých citáciách je výstava dvojjazyčná, aby návštevníci videli a počuli rómsky jazyk.

Výstava je rozdelená na 6 častí.

I. časť - MÔJ DOM - MIRO KHER

Návštevníkov uvíta niekoľko veľkoplošných fotografií z interiérov a exteriérov, fotografií spojených so starými rómskymi porekadlami, ktoré sa ako farebná niť budú vinúť jednotlivými miestnosťami, vždy na inú tému, spolu so základnými symbolmi, s ktorými sa návštevníci stretnú v rómskych príbehoch. V každej miestnosti budú tiež veľké spoločné malby rómskych aj nerómskych detí - malby zvierat a rastlín v krásnej farebnosti, ktoré vznikali počas nastudovania nášho tanečného hip-hopového predstavenia. Deti sa budú môcť započúvať do autentických meľdií rómskych piesní, ktoré pripravilo OZ Žudro etnografky Janky Belišovej, avypočúť si napríklad autentickú pieseň člena OZ Pramienok Zdenka, ktorý študuje herectvo na Konzervatóriu v Košiciach. Môžu si pozrieť dokument o rómskych deťoch z mesta i vidieka, ktoré majú rodinné zázemie alebo vyrastajú v detskom domove, pochádzajú z rómskych rodín, ale aj zo zmiešaných manželstiev. Uvidia ich pri umeleckej tvorbe, ktorá je prirodzeným darom.

Tu deti môžu napísať, aký by chceli mať svoj domov. Môžu namaľovať svoj farebný dojem, farebnú emóciu, náladu z hudby, ktorá znie.

II. časť - MOJA RODINA - MIRI FAMELIA

Táto časť je spojená s rozprávaním tety Editky o živote, výchove svojich rodičov, či o rozprávkach pre svoje deti. Nahrávka predstavuje tvorbu dospelých Rómov, ktorou dokazujú svoje kvality a zároveň sa usilujú o zmeny vo vlastnej komunite. Trvalo sa snažia o sociálny vzostup a investujú ho späť do vlastnej komunity. Zostávajú jej členmi a uvedomelo sa k nej hlásia. Sú to súrodenci, ktorí vyštudovali stredné i vysokú školu, a sú umelecky i remeselne aktívni vo voľnom čase. Nejde o najchudobnejšiu societu, ani o najbohatšie rodiny, ale o prezentáciu vízie bežných ľudí, ktorí môžu byť obohatením pre majoritu a búrajú stereotypy a predsudky. Pre mladú generáciu sú príkladom toho, ako udržiavať formu rodinnej kultúry a pozitívny hodnotový systém, prostredníctvom ktorého vzniká spoločenská atmosféra vzájomného prijímania, akceptovania sa. Porovnávaním vzniká tok informácií a komunikácia je základom súladu. Domov nie je pre nich dom, ale miesto, kde sú spolu. Dokument pripravil doc. Martin Činovský.

III. časť - NAŠE DETI A ICH PRIATELIA - AMARE ČHAVORE THE LENGERE KAMARATY

Vybrali sme tri bábkové divadelné hry rakúskej autorky Elisabeth Satanikovej. Hry písala pre svoje deti a hrala ich s nimi od malička. Najprv priateľom a potom na verejných akciách. Tieto hry našťudovali rómske deti z OZ Pramienok, spolupracovali pri tom s profesionálmi a vystupovali v Bratislave, v Prahe a v Martine. V BIBIANE uvidíme tiež dramatizáciu z viacerých rómskych rozprávok rómskych autorov v podaní študentov II. ročníka Katedry bábkovej tvorby VŠMU pod režijnopedagogickým vedením Mgr. Art. Márie Kecskésovej a s výtvarným riešením Mgr. Art. Evy Farkašovej.

IV. časť - POVEDZ NÁM TO - PHERI DE AMENGE

Dielo slovenského básnika Jána Motulka NEZÁBUDKA sa stalo námetom pre hip-hopové predstavenie skupiny Modance, ktoré scénicky a kostýmovo realizoval scénograf Zdeňek Šánský. Choreografkou muzikálu bola Martina (dcéra Edítky), pedagogickou konzultantkou Doc. Elena Záhoráková a režisérkou Doc. Eva Žilineková, ArtD. Rómovia majú často pocit, že sú na okraji. Príbeh básne Jána Motulka vychádza z myšlienky, že žiadna bytosť na svete nie je zbytočná, nikto nie je zabudnutý. Každý má svoju hodnotu a je hodný pozornosti, úcty a uznania.

Súčasťou tejto témy budú tanečné workshopy, hip-hopové etudy s Martinou v priestore, kde sú steny pokryté veľkými popísanými plátnami, ktoré tvorili rajsú záhradu divadelnej scény s krásnymi kostýmami zvierat a rastlín.

V. časť - HUDBA, HRAJ - BADŽ-A, BAŠ-AV

V poslednej miestnosti sa nachádzajú detské výtvarné práce, trojrozmerné papierové klobúky, paraván manželov Edítky a Mariána Rihariovov, obrazy Rómske porekadlá od Edítky Rihariovej.

Návštevníci si pozrú dokument KOLESO, KTORÉ SPÁJA, ktorý vypovedá o tom, ako vznikali a o čom sú rozprávky vpredchádzajúcich miestnostiach. Na jeho vzniku sa podieľali študenti FTF VŠMU - Michal Schlosser, Diana Novotná, Laco Blažek a Peter Kováčik, ktorí počas dvoch rokov robili výjazdy do terénu s OZ Pramienok. Boli to študenti prof. Igora Vrabca a prof. Vladimíra Balca. Spoluprácu sprostredkovali režiséri Juraj Vojtek a Dušan Hanák. Filmové podklady študentov dopĺňajú výpovede členov OZ Pramienok o tom, čo im 10-ročná spolupráca dala, doplnené sú autentickými nahrávkami OZ Žudra. Dokument podporil Medzinárodný klub žien v Bratislave.

Deti a dospelí, školáci i pedagógovia, si tu môžu vybrať niektoré z rómskych prísloví. Príslovia sú výzvou hlbšie sa zamyslieť nad výstavou, napísať príbeh zo života a poslať ho do BIBIANY, kde sa posledný deň výstavy 20. 5. 2012 uskutoční vyhodnotenie a oceňovanie najlepších dielok.

Výstavou by sme radi sprostredkovali pozitívnu skúsenosť a hlboký zážitok. Dovoľte mi uzavrieť text slovan i Elisabeth Satanik, ktorá povedala: "Žiaľ, často im dospelí bránia v ideálnom detstve. Mali by sme vedieť, že každé dieťa je dar celému ľudstvu. A my sme zodpovední za všetky deti na svete!"

Námet a scénar - Katarína Poláková, výtvarné riešenie - scénický výtvarník Zdeňek Šánský, Ing. Eubomír Ondruš, grafická úprava - Katarína Slaninková, dramaturgia - Eva Čárska, pracovníci Oddelenia realizácie výstav Karin Hudcová, Monika Machová a Barbora Lelková pod vedením Mgr. Valérie Marákyovej.

Výstava je aj pripomenutím 10 výročia Občianskeho združenia PRAMIENOK, ktorého hlavným cieľom je hľadať talenty, ale hlavne dopomôcť im k vlastnej sebarealizácii. Pracujeme s rómskou komunitou, s poškodenými deťmi a dospelými a našim spoločným „nástrojom“ je umenie.

Katarína Poláková